

Expunere de motive

Lege pentru modificarea și completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală

Eficiența justiției se raportează strict la beneficiarii ei, *justițiabilii* - persoane fizice sau juridice, iar pentru aceștia, “*eficiența*” se traduce în primul rând, în dreptul de acces la un proces echitabil, la o judecată independentă și imparțială, la hotărâri judecătorești juste, pronunțate, motivate și comunicate în termenele legale rezonabile și cu costuri reduse.

“Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărâ fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia, în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției (art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului).”

Dreptul la un proces echitabil prevăzut la art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului înseamnă pentru cetățeni accesul la o instanță *independentă și imparțială* care să le judece cauzele în mod *echitabil*, în mod public și într-un termen *rezonabil*.

Dar judecătorii nu trebuie să fie imparțiali doar *de facto*, ei trebuie să ofere participanților la proces inclusiv o *aparență de imparțialitate* care are în vedere ca toate procedurile judiciare și hotărârile judecătorești să fie transparente și să inspire încredere justițiabililor, precum și sentimentul de înfăptuire a dreptății. Din această perspectivă, **motivarea** hotărârilor judecătorești are un rol crucial. O motivare corespunzătoare realizată la momentul pronunțării sau într-un termen cât mai apropiat de acesta oferă părților posibilitatea de a cunoaște raționamentele pe baza cărora judecătorul a pronunțat acea soluție și totodată, le dă garanția că au fost avute în vedere toate probele propuse de toți participanții la proces.

O motivare de calitate, adecvată cauzei judecate ține fără îndoială, de priceperea profesională și de *arta* fiecărui judecător. O motivare într-un termen rezonabil ține însă nu doar de rigoarea judecătorului de a-și organiza timpul, ci și de modul de încărcare a acelui judecător cu un număr mare de dosare, multe dintre ele complexe. Prin urmare, ține de modul de organizare și de funcționare a instanțelor, iar remediile țin inclusiv de Parlament, ca unică putere legiuitoare, acesta având prerogativa de a reglementa prin lege termenele pentru deliberarea, redactarea și pronunțarea hotărârilor judecătorești, mai ales în materie penală, astfel încât persoana condamnată să nu fie lipsită de garanțiile

înfăptuirii actului de justiție, iar dreptul de acces la instanță și dreptul la un proces echitabil să nu fie afectate.

De lege lata, art. 391 alin. (1) din Codul de procedură penală prevede faptul că deliberarea și pronunțarea hotărârii se fac în ziua în care au avut loc dezbaterile sau la o dată ulterioară, dar nu mai târziu de 15 zile de la închiderea dezbaterilor. Obiectul deliberării este reglementat de dispozițiile art. 393 alin. (1) - (3) C.p.p., care au următorul cuprins:

„Art. 393 - Obiectul deliberării

(1) Completul de judecată deliberează mai întâi asupra chestiunilor de fapt și apoi asupra chestiunilor de drept.

(2) Deliberarea poartă asupra existenței faptei și vinovăției inculpatului, asupra stabilirii pedepsei, asupra stabilirii măsurii educative ori măsurii de siguranță, dacă este cazul să fie luată, precum și asupra deducerii duratei măsurilor preventive privative de libertate și a internării medicale.

(3) Completul de judecată deliberează și asupra reparării pagubei produse prin infracțiune, asupra măsurilor preventive și asigurătorii, a mijloacelor materiale de probă, a cheltuielilor judiciare, precum și asupra oricărei alte probleme privind justa soluționare a cauzei.”

Potrivit alin. (1) al art. 400 C.p.p., rezultatul deliberării se consemnează într-o minută, care trebuie să aibă conținutul prevăzut pentru dispozitivul hotărârii. Minuta se semnează de membrii completului de judecată.

Alin. (3) al art. 405 C.p.p. reglementează după cum urmează pronunțarea hotărârii: „(3) Președintele completului pronunță minuta hotărârii.”

În ceea ce privește redactarea și semnarea hotărârii judecătorești, alin. (1) al art. 406 reglementează faptul că hotărârea se redactează în cel mult 30 de zile de la pronunțare. Totodată, potrivit alin. (2) al art. 406 C.p.p., hotărârea se redactează de unul dintre judecătorii care au participat la soluționarea cauzei, în cel mult 30 de zile de la pronunțare, și se semnează de toți membrii completului și de grefier.

În jurisprudența sa recentă, potrivit comunicatului de presă din data de 7 aprilie 2021, disponibil la adresa <https://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2021/03/Comunicat-de-presa-7-aprilie-2021...pdf>, Curtea Constituțională a admis, cu majoritate de voturi, o excepție de neconstituționalitate și și a constatat că dispozițiile art.400 alin.(1), ale art.405 alin.(3) și ale art.406 alin.(1) și (2) din Codul de procedură penală sunt neconstituționale.

“Cu unanimitate de voturi, a respins, ca neîntemeiată, excepția de neconstituționalitate și a constatat că dispozițiile art. 405 alin. (2) din Codul de procedură penală sunt constituționale în raport cu criticile formulate. Dispozițiile constatate ca fiind neconstituționale au următoarea redactare:

- art. 400 alin. (1): „Rezultatul deliberării se consemnează într-o minută, care trebuie să aibă conținutul prevăzut pentru dispozitivul hotărârii”;

- art. 405 alin. (3): „(3) Președintele completului pronunță minuta hotărârii”;

- art. 406 alin. (1) și (2): „(1) Hotărârea se redactează în cel mult 30 de zile de la pronunțare. (2) Hotărârea se redactează de unul dintre judecătorii care au participat la soluționarea cauzei, în cel mult 30 de zile de la pronunțare, și se semnează de toți membrii completului și de grefier”.

Curtea a constatat că dispozițiile art. 400 alin. (1), ale art. 405 alin. (3) și ale art. 406 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală încalcă atât prevederile art. 1 alin. (3), art. 21 alin. (1)-(3) și art. 124 alin. (1) din Constituție, cât și prevederile art. 5 paragraful 1 și art. 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. În plus, Curtea a constatat că dispozițiile art. 400 alin. (1) și ale art. 405 alin. (3) din Codul de procedură penală aduc atingere prevederilor art. 23 alin. (11) din Legea fundamentală. Curtea a reținut că redactarea hotărârii judecătorești penale (motivarea în fapt și în drept) ulterior pronunțării minutei (soluției) dispuse în cauză lipsește persoana condamnată de garanțiile îndeplinirii actului de justiție, aduce atingere dreptului de acces la instanță și dreptului la un proces echitabil. Totodată, Curtea a constatat că punerea în executare a unei hotărâri judecătorești penale definitive, anterior motivării în fapt și în drept a acesteia, este contrară dispozițiilor constituționale și convenționale referitoare la libertatea individuală și siguranța persoanei și celor care consacră demnitatea umană și dreptatea, ca valori supreme ale statului de drept. Prin urmare, Curtea a constatat că este necesar ca hotărârea judecătorească să fie redactată, motivată în fapt și în drept, la data pronunțării. În privința efectelor deciziilor Curții Constituționale, potrivit art. 147 alin. (1) din Constituție, „Dispozițiile din legile și ordonanțele în vigoare, precum și cele din regulamente, constatate ca fiind neconstituționale, își încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pun de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției. Pe durata acestui termen, dispozițiile constatate ca fiind neconstituționale sunt suspendate de drept.”

Având în vedere prevederile art. 147 alin. (1) din Constituție privind obligația Parlamentului sau a Guvernului, după caz, de a pune de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției, în termenul constituțional de 45 de zile de la publicarea deciziei Curții, inițiatorii apreciază că este necesară promovarea prezentei inițiative parlamentare, expresie a diligenței Parlamentului de a răspunde cu celeritate contextului legislativ lacunar care va fi creat la data publicării deciziei sus menționate, ținând seama de durata și procedura parlamentară necesară adoptării acestei inițiative de către ambele camere ale Parlamentului.

Punerea în acord a dispozițiilor legale declarate neconstituționale cu Constituția impune, din considerente de tehnică legislativă, inclusiv pentru realizarea unor corelări necesare cu alte dispoziții legale incidente, intervenții și asupra altor texte de lege în afara art. 400 alin. (1), art. 405 alin. (3) și art. 406 alin. (1) și (2) din Codul de procedură penală.

Astfel, prin prezentul proiect de lege inițiatorii propun următoarele intervenții legislative:

- Pentru un plus de claritate a reglementării, se propune modificarea alin. (4) și (5) ale art. 208 C.p.p. după cum urmează:

„(4) În tot cursul judecății, până la pronunțarea hotărârii, instanța, din oficiu, prin încheiere, verifică periodic, dar nu mai târziu de 60 de zile, dacă subzistă temeiurile care au determinat menținerea măsurii arestării preventive și a măsurii arestului la domiciliu dispuse față de inculpat sau dacă au apărut temeiuri noi, care să justifice menținerea acestor măsuri. Dispozițiile art. 207 alin. (3)-(5) se aplică în mod corespunzător.

(5) În tot cursul judecății, până la pronunțarea hotărârii, instanța verifică, prin încheiere, din oficiu, periodic, dar nu mai târziu de 60 de zile, dacă subzistă temeiurile care au determinat luarea măsurii controlului judiciar ori a controlului judiciar pe cauțiune sau dacă au apărut temeiuri noi, care să justifice menținerea acestei măsuri. Dispozițiile art. 207 alin. (3)-(5) se aplică în mod corespunzător.”

• Tot pentru a se asigura un plus de claritate reglementării, se propune o intervenție asupra alin. (1) și (2) ale art. 362 C.p.p. după cum urmează:

„Art. 362. - Măsurile preventive în cursul judecății

(1) În tot cursul judecății, până la pronunțarea hotărârii, instanța se pronunță, la cerere sau din oficiu, cu privire la luarea, înlocuirea, revocarea sau încetarea de drept a măsurilor preventive.

(2) În cauzele în care față de inculpat s-a dispus o măsură preventivă, instanța este datoră să verifice, în tot cursul judecății, până la pronunțarea hotărârii, în ședință publică, legalitatea și temeinicia măsurii preventive, procedând potrivit dispozițiilor art. 208.”

• Prin modificarea propusă la art. 391 C.p.p., s-a urmărit înlăturarea mecanismului în două etape (pronunțarea minutei, urmată de redactarea hotărârii) în cazul hotărârilor prin care se soluționează acțiunea penală și civilă, consacrat de dispozițiile de *lege lata*. În acest scop, s-a optat pentru instituirea unui cadru temporal unitar în ceea ce privește deliberarea, motivarea și pronunțarea hotărârii. Prin urmare, în cazul în care se dispune una dintre soluțiile prevăzute la art. 396, art. 397, respectiv art. 421 C.p.p. (în acest din urmă caz, ținând cont și de introducerea unei norme de trimitere la dispozițiile art. 406 alin. (1) și (2) C.p.p. în cuprinsul art. 421 C.p.p.), pronunțarea hotărârii poate avea loc doar ulterior redactării acesteia. Textul propus la art. 391 C.p.p. are următorul cuprins:

„Art. 391 - Soluționarea cauzei

(1) Deliberarea, redactarea și pronunțarea hotărârii se fac într-un termen de maximum 60 de zile de la închiderea dezbaterilor.

(2) La închiderea dezbaterilor, președintele completului informează părțile și persoana vătămată prezente asupra datei și modalității în care are loc pronunțarea hotărârii.

(3) În cazuri temeinic justificate, dacă deliberarea, redactarea și pronunțarea hotărârii nu pot avea loc în termenul prevăzut la alin. (1), instanța poate amâna succesiv pronunțarea, fiecare amânare neputând depăși 60 de zile. În toate cazurile, deliberarea, redactarea și pronunțarea hotărârii nu pot avea loc mai târziu de 180 de zile de la închiderea dezbaterilor.”

- La alin. (1) al art. 405 C.p.p. se propune reglementarea pronunțării hotărârii, după redactare, după caz, în ședință publică de către președinte sau de către alt membru al completului de judecată, asistat de grefier, ori, ca modalitate alternativă, prin punerea acesteia la dispoziția părților, a persoanei vătămate ori a procurorului, prin mijlocirea grefei instanței. Soluția propusă are avantaje practice incontestabile și este conformă cu standardele impuse de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului în ceea ce privește publicitatea pronunțării hotărârii (a se vedea, în acest sens, decizia în cauza *PRETTO și alții împotriva Italiei*).

La alin. (2) al art. 405 se reglementează faptul că, în cazurile în care rezultatul deliberării se consemnează într-o minută, deliberarea și pronunțarea hotărârii au loc în termen de cel mult 15 zile de la închiderea dezbaterilor. În cazuri temeinic justificate, dacă deliberarea și pronunțarea hotărârii nu pot avea loc în acest termen, instanța poate amâna pronunțarea o singură dată, pentru o durată de cel mult 15 zile. Președintele sau, după caz, alt membru al completului pronunță minuta hotărârii, în condițiile legii. Potrivit alin. (3) al art. 405, la pronunțarea hotărârii părțile și persoana vătămată nu se citează.

- Având în vedere faptul că, prin Decizia din 7 aprilie 2021, Curtea Constituțională a constatat că este necesar ca hotărârea judecătorească să fie redactată, motivată în fapt și în drept, la data pronunțării, dispozițiile alin. (1) al art. 406 în forma propusă prin proiect reprezintă elementul central al intervenției legislative.

Astfel, se prevede expres că hotărârea trebuie să fie redactată la momentul pronunțării în cazurile în care se pronunță una dintre soluțiile prevăzute la art. 396 și 397 C.p.p., respectiv atunci când instanța de judecată rezolvă acțiunea penală, respectiv acțiunea civilă. Ca o consecință a reglementării propuse la alin. (1), alin. (2) al art. 406 C.p.p. prevede necesitatea semnării hotărârii de către toți membrii completului de judecată (alături de grefier), fără posibilitatea complinirii semnăturii unui membru al completului de către președintele completului ori al instanței, în caz de împiedicare. Această reglementare este menită să ateste participarea tuturor membrilor completului la deliberarea cauzei și să asigure respectarea principiului continuității completului, a cărui încălcare atrage sancțiunea nulității absolute.

Pentru cazurile în care rezultatul deliberării se consemnează într-o minută, alin. (3) al art. 406 C.p.p. prevede că hotărârea se redactează în cel mult 30 de zile de la pronunțarea minutei și se semnează de toți membrii completului și de grefier. În acest caz, dispozitivul hotărârii trebuie să fie conform cu minuta.

Alin. (4) al art. 406 conține reglementări referitoare la cazurile de împiedicare a semnării hotărârii de către membrii completului de judecată. Astfel, în situațiile în care se întocmește minuta, se păstrează soluția *de lege lata* în ceea ce privește posibilitatea ca președintele completului sau, după caz, președintele instanței să semneze hotărârea în locul aceluia membru al completului de judecată care este împiedicat să semneze.

Având în vedere că se menține dispoziția expresă care impune întocmirea minutei în două exemplare originale [art. 400 alin. (3) C.p.p.], pentru identitate de rațiune s-a apreciat că se impune o dispoziție similară și în privința hotărârilor judecătorești.

- În ceea ce privește art. 407 alin. (1) C.p.p., reglementarea propusă prin proiect prevede că, atunci când soluționează cauza pe fond, instanța va proceda la comunicarea hotărârii, în timp ce în cazurile în care rezultatul deliberării se consemnează într-o minută, aceasta va comunica, după pronunțare, minuta, urmând ca ulterior redactării hotărârii să fie dispusă și comunicarea acesteia din urmă. În acest context, în împrejurarea prevăzută la art. 406 alin. (3) C.p.p., dacă instanța redactează și hotărârea la momentul pronunțării, aceasta va comunica minuta, însoțită de hotărâre. De asemenea, pentru egalitate de tratament față de partea civilă, se propune introducerea unor dispoziții care să impună comunicarea și către partea responsabilă civilmente a hotărârii judecătorești traduse într-o limbă pe care aceasta o înțelege [art. 407 alin. (1) C.p.p.].

După alin. (1) al art. 407 C.p.p., se introduce un nou alineat, alin. (1¹), care reglementează posibilitatea comunicării, la cerere, a hotărârii sau, după caz, a minutei, prin înmânarea acesteia, sub luare de dovadă, procurorului, părților și persoanei vătămate, dacă aceste persoane se prezintă la pronunțarea făcută în ședință. De asemenea, se consideră comunicare și înmânarea, sub luare de dovadă, a hotărârii sau, după caz, a minutei, prin mijlocirea grefei instanței.

- Având în vedere, pe de o parte, faptul că dispozițiile alin. (1) al art. 400 C.p.p. au fost declarate neconstituționale prin Decizia Curții Constituționale din 7 aprilie 2021, iar, pe de altă parte, necesitatea de a asigura corelarea cu textul propus la art. 406 alin. (1) C.p.p., se propune modificarea art. 400 C.p.p.

- Pentru a asigura o informare eficientă și cât mai rapidă a persoanei private de libertate cu privire la motivele care au stat la baza hotărârii de condamnare, s-a considerat necesară introducerea unui termen în cuprinsul art. 557 alin. (1) C.p.p. de 10 zile în care persoanei private de libertate să i se comunice o copie de pe hotărâre de către instanța de executare.

- De asemenea, pentru corelare cu modificările propuse la art. 391, 400, 405 și 406 C.p.p., prin dispozițiile art. I pct. 9, 12, 13, 15-19 din proiect sunt propuse intervenții și asupra art. 410 alin. (1), art. 514 alin. (1), art. 515 alin. (1), art. 568 alin. (6), art. 571 alin. (5), art. 576 alin. (1), art. 579 alin. (5), art. 580 alin. (4) și (5) C.p.p.

- Totodată, în ceea ce privește reglementarea acordului de recunoaștere a vinovăției, se propune introducerea la art. 484 C.p.p., după alineatul (2), a unui nou alineat, alin. (3), cu următorul cuprins: „(4) Dispozițiile cuprinse în titlul III al părții speciale privind judecata care nu sunt contrare dispozițiilor prezentului capitol se aplică în mod corespunzător.”

- Pentru reglementarea situațiilor tranzitorii ce pot apărea ca urmare a Deciziei C.C.R., s-a apreciat că este necesară introducerea unor norme de drept intertemporal, respectiv:

„(1) Hotărârile judecătorești în materie penală pronunțate anterior intrării în vigoare a prezentei legi se redactează în termenele prevăzute de legea în vigoare la data pronunțării lor.

(2) Hotărârile judecătorești în materie penală pronunțate anterior intrării în vigoare a prezentei legi rămân supuse dispozițiilor referitoare la termenele de declarare a căilor de atac, precum și celor privind datele de la care acestea încep să curgă, în vigoare la data pronunțării lor.”

În considerația argumentelor juridice sus menționate, ținând seama de constatarea de către Curtea Constituțională în jurisprudența sa recentă, a neconstituționalității dispozițiilor art.400 alin.(1), ale art.405 alin.(3) și ale art.406 alin.(1) și (2) din Codul de procedură penală, inițiatorii promovează prezenta propunere legislativă pentru a consacra legislativ garanțiile necesare înfăptuirii actului de justiție, astfel încât dreptului de acces la instanță și dreptul la un proces echitabil să nu fie afectate.

Inițiatori,

Alina Ștefania GORGHIU - senator PNL

Anca Dana DRAGU - senator USR - PLUS

Laura ~~Juliana~~ SCÂNTEI - senator PNL

Ioan CUPȘA - deputat PNL

Turcos LORAND - senator USMR